

STÁT V POLITICKÉM SYSTÉMU

Formy vlády

- Absolutní monarchie.
- Dualistická monarchie.
- Konstituční monarchie.
- Parlamentní republika.
- Prezidentský systém.
- Poloprezidentský systém.

Absolutní monarchie

- **Existuje zde dominantní role panovníka, jemuž je podřízena** výkonná, zákonodárná i soudní moc.
- **Panovník stojí mimo právní řád; proto je jeho moc** nedělitelná, jednotná a neomezená.
- **V současnosti tato podoba monarchie neexistuje;** v minulosti to bylo např. carské Rusko.

Dualistická monarchie

- někteří autoři ztotožňují dualistickou monarchii s *monarchií absolutní*
- Zde již existuje parlament, který však panovníkovi dává pouze doporučení.
- Panovník má moc výkonnou a jmenuje soudce. Zákony nevydává, ale má právo jejich vetování.
- V současnosti tato forma existuje v Saudské Arábii, Kuvajtu, Jordánsku či Brunej.

Konstituční monarchie

- **Moc panovníka je zásadně omezena ústavou (konstitucí) a panovník je jedním z občanů státu.**
- **Jako příklad je možno uvést Velkou Británii, Norsko, Švédsko, Dánsko, Belgii a Španělsko.**
- **Někdy jsou tyto země označovány jako *parlamentní monarchie* - zdůrazňuje rozhodující úlohu parlamentu a pouze formální úlohu panovníka, který má minimální pravomoci.**

Parlamentní systém

- Svrchovanost zákonodárné moci
- Princip sdílené moci (vazba mezi zákonodárným sborem a vládou):
 - jmenování i pád vlády se souhlasem parlamentu,
 - právo hlavy státu (výkonné moci) zákonodárný sbor rozpustit a vypsat nové volby.

Parlamentní systém

- **Premiéřský typ parlamentního systému** (Velká Británie)
 - Vláda politické strany, která po volbách získala většinu v Dolní sněmovně
 - Vláda rozhoduje o rozpuštění parlamentu
- **Kancléřský typ parlamentarismu** (SRN)
 - Princip konstruktivního hlasování o nedůvěře
- **Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru**

Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru

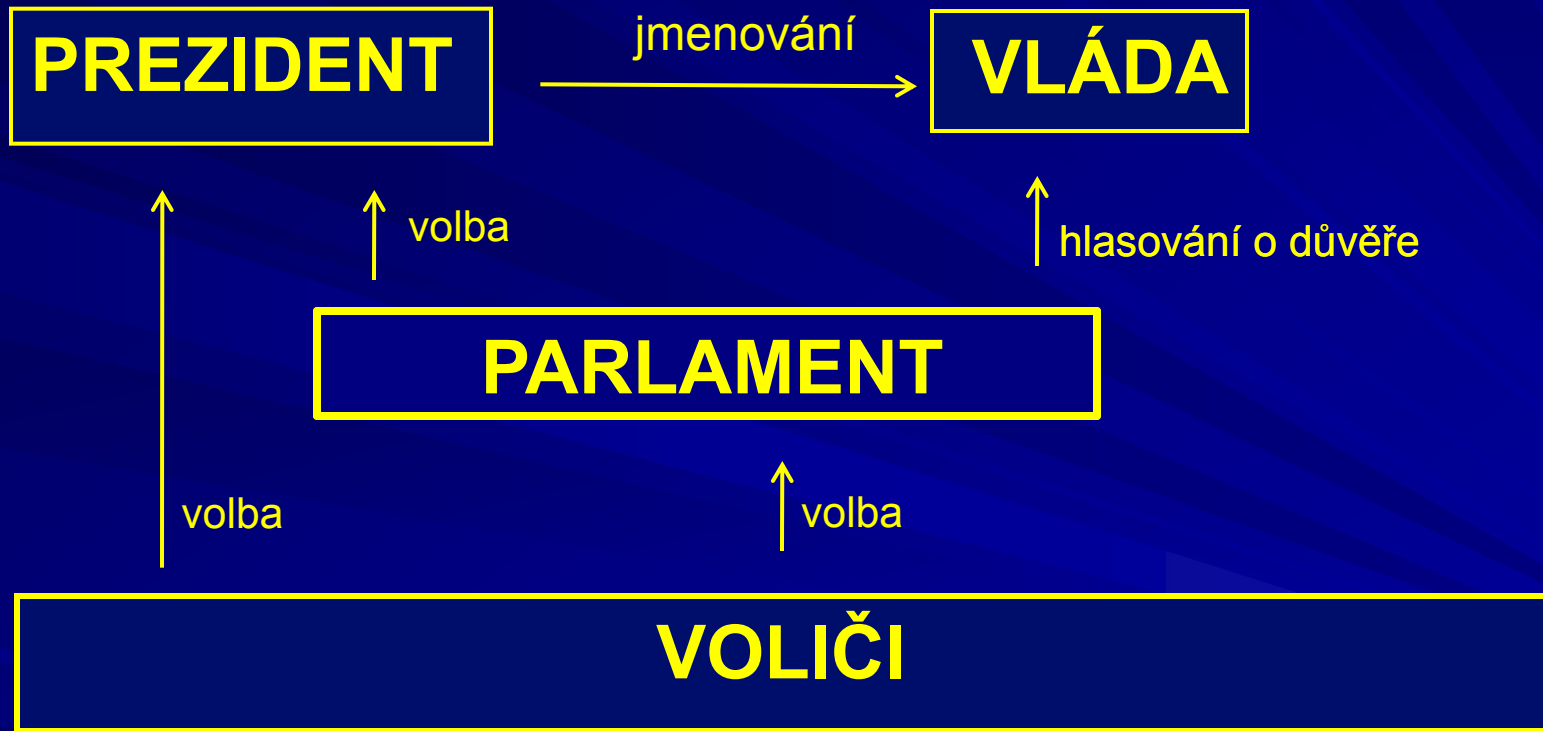
- Nejvyšší státní moc náleží parlamentu,
- vláda, složená z poslanců, se zodpovídá parlamentu za svou činnost,
- aby vláda mohla „vládnout“, musí získat důvěru parlamentu,
- jestliže vláda nezíská důvěru parlamentu kdykoliv po dobu svého „vládnutí“, musí podat demisi hlavě státu,
- hlava státu buď demisi přijme a pověří novou osobu jejím sestavením, nebo nepřijme; v tomto případě musí rozpustit parlament a vypsat nové volby (upraveno ústavou země).

Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru

podle „klasické představy“ obsahuje tyto prvky:

- oddělení (ale současně kooperace) moci výkonné a zákonodárné,
- „dualismus“ výkonné moci, t.zn. její rozdělení mezi hlavu státu a ministerský kabinet (vládu),
- politickou zodpovědnost vlády vůči parlamentu,
- pravomoc hlavy státu rozpustit parlament,
- hlava státu může být volena přímo (lidem), nebo nepřímo (zákonodárným sborem),
- volební období prezidenta je pevně stanovené,
- neexistuje možnost odvolání prezidenta (až na výjimky).

Parlamentní forma vlády

Legislativní proces ustavení vlády

- **Vlády, které jsou schopny ujmout se funkce**
 - menšinové vlády
 - legislativní koalice (nenesou odpovědnost za vládnutí, flexibilita)

- **Vlády, které jsou schopné vládnout.**
 - většinové vlády
 - exekutivní koalice (jednání uvnitř vlády, jsou odpovědné za vládnutí)

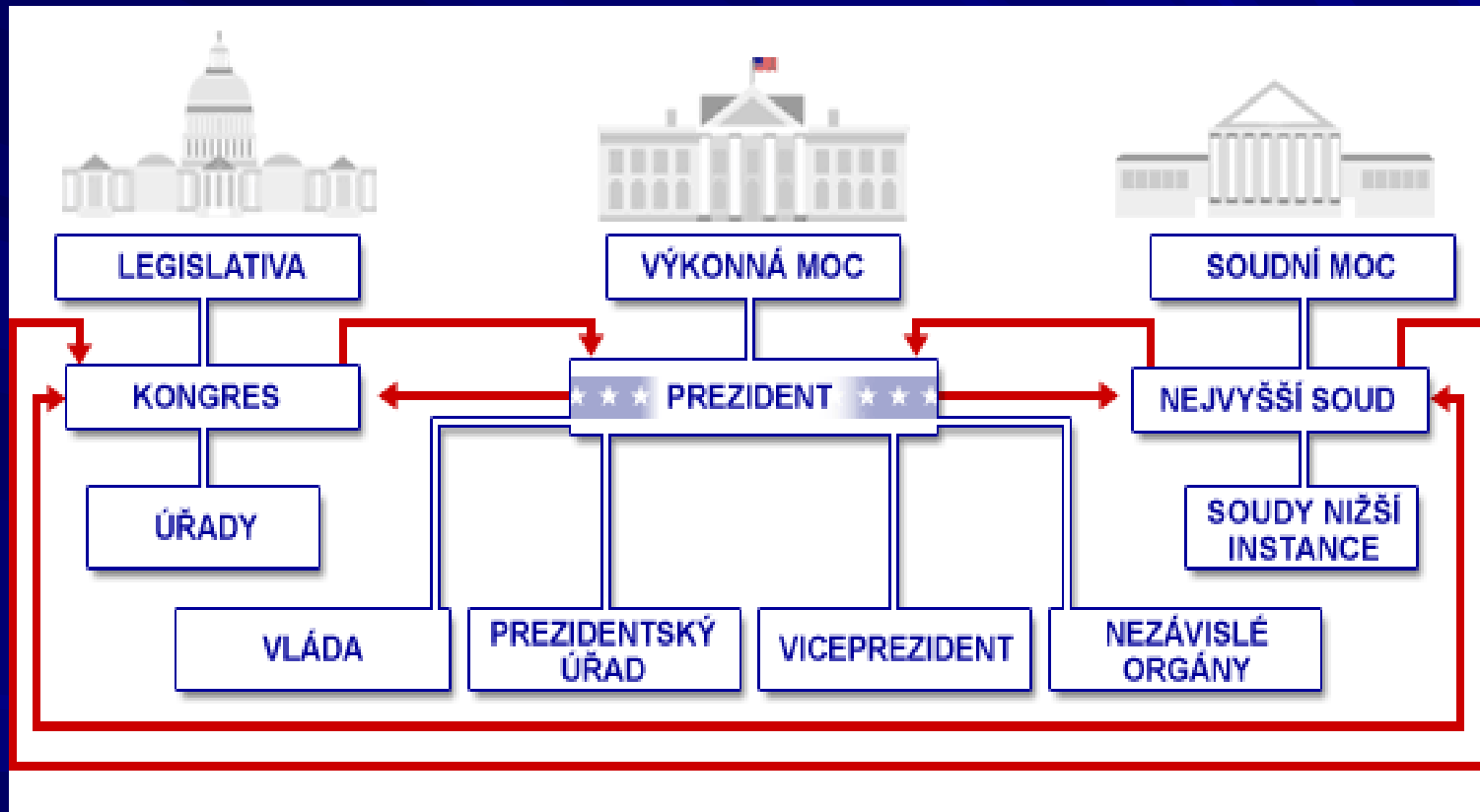
Nizozemsko – speciální případ

Prezidentský systém

Definiční kritérium – způsob volby prezidenta (USA, Chile)

- Rozhodující úloha prezidenta; je přímo volený a je hlavním držitelem výkonné moci.
- Pevně stanovené volební období prezidenta
- Důsledně je zde provedena dělba moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní (princip vyvažování moci).
- Závislost vlády na prezidentovi
- Prezident je na parlamentu nezávislý a má právo vetovat zákony, avšak parlament nemůže rozpustit.
- Nemožnost odvolání prezidenta (impeachment)
- **Příkladem mohou být USA, Rusko nebo Mexiko (americké státy).**

Politický systém USA

Prezidentský systém

Poloprezidentský systém

zvláštní forma prezidentského systému (výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a předsedu vlády).

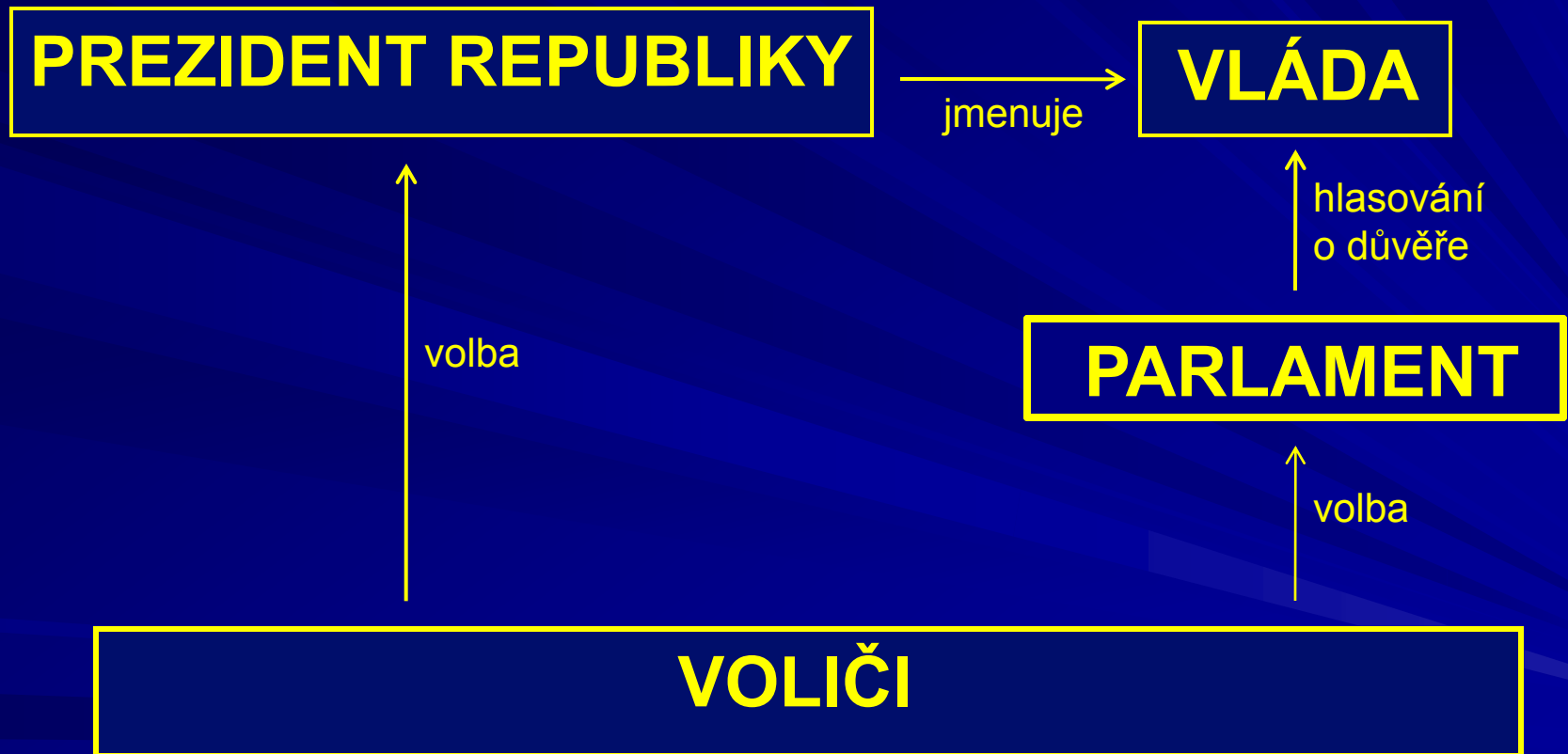
- Varianta premiérsko-prezidentská
- Varianta prezidentsko-parlamentní

Příkladem je Francie - problém kohabitace

Poloprezidentský systém

- výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a předsedu vlády, přičemž oba jsou na sobě nezávislí,
- prezident je volen přímo,
- prezidentovo volební období je pevně stanoveno,
- prezident je neodvolatelný (až na výjimky),
- prezident jmenuje vládu,
- parlament může vládu odvolat (vyslovit nedůvěru).

Poloprezidentský systém

Stát v politickém systému

Teorie vzniku státu:

- teologické (teokratické teorie)
- patrimoniální teorie,
- teorie (organizovaného) násilí,
- smluvní teorie,
- institucionální teorie apod.

Charakteristické znaky státu

- Určitá asociace, sdružení osob,
- „organizace“, která při řízení společnosti využívá ústavu, zákony a právní normy,
- relativně samostatný subjekt mezinárodního práva,
- jediná „organizace“ společnosti, která zahrnuje celou společnost.

Stát je instituce disponující mocí vládnout, soudit a vytvářet zákony společnosti.

Funkce státu

- hospodářská,
- obranná,
- řídicí,
- kulturní,
- integrační.

Druhy státu

■ Podle suverenity:

- Státy svrchované
- Státy nesvrchované (závislé) – suverenita (Francie – Monako)

■ Podle způsobu vlády:

- Demokracie
- Diktatura

■ Podle hlavy státu:

- Teokracie
- Monarchie
- Republika

Druhy státu

■ Podle způsobu výkonu státní moci:

- Centralizované státy
- Decentralizované státy

■ Podle uspořádání státu:

- Unitární stát
- Složený stát

■ Podle idejí:

- Národní stát
- Občanský stát

■ Podle složení obyvatelstva:

- Národní stát (Norsko)
- Státy s národnostními menšinami (ČR)
- Státy více národů (Indie, Švýcarsko)

Unitární stát

- **jediná soustava nejvyšších státních orgánů,**
- **jediná legislativa,**
- **jediná exekutiva,**
- **jedno státní občanství.**

Příkladem unitárních států jsou Finsko, Francie, Ukrajina, Itálie, ČR.
Největším unitárním státem je Čína.

Federace

- Rozdělení moci mezi centrem a vládami jednotlivých částí státu, přičemž žádná z rovin není podřízena druhé, ale obě působí paralelně a koordinovaně (USA, SRN, Rakousko, Austrálie, Ruská federace, Belgie),
- dvoukomorový parlament,
- právo konstitutivních jednotek podílet se na úpravách federální ústavy.

Federace

Konfederace

- Sdružení států vzniklé na základě mezinárodní smlouvy,
- je tvořena samostatnými státy, které jsou samy o sobě subjektem mezinárodního práva,
- nemá úplnou soustavu nejvyšších státních orgánů. Orgány disponuje pouze na základě toho, jaké kompetence byly mezinárodní smlouvou konfederaci svěřeny. (Státy konfederace si ponechají například samostatnou zahraniční politiku nebo vlastní armádu).

Švýcarsko a jeho kantony

Právní stát

Ve státě „vládně zákon“:

- právo je nadřazeno politice,
- stát má účinný a fungující systém právních a politických záruk proti porušování práva.
- Nutným předpokladem právního státu je právní jistota (jednoznačnost a vymahatelnost práva).

Doporučená literatura

- ŘÍCHOVÁ B. *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-348-2
- KLIKOVÁ CH. a KOTLÁN I. *Hospodářská politika: teorie a praxe*. 2. vyd. Ostrava: SOKRATES, 2006. ISBN 80-86572-04-8.

Děkuji za pozornost a přeji
hezký den